

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжсыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 241 (10838)

1978 чылдың октябрь 18, среда

1925 чылда үндөөлүштүгөс Эртээ 2 жол.

СЭКП-НИҢ XXV СЪЕЗДИЗИНИҢ ШИИТPIPIEPИPEPИ — АМЫДЫРАЛГА!

СӨЗҮН ЭЭЛЭЭННЕР

Онгу беш чылдың ишук чылынчы план-ыг онаалдарын долур болгаш амьго мүүзедир талазы-биле бугу-ругелер арасында калбарган социалистиг чыгышка илпекпейги ирмишиш. «Тыва суг гугу» трестиг автобазанын коллективни январь — сентябрь ай-арнын планын чадышкынниг куусеткен.

Автобазанын чолаачылары, инженер-техник амыдакчылары 1978 чылдын күш-ажыгы ээле-челерине кирип тура боттарынын арта-курааларынын санап көргөш, пландан ажык 10 муң тонна чыгыш сөөр-гүр, дөрт чүс ажык муң тонна-километри эртер деп белеткен социалистиг дүздөөгөн алган.

Бо чылдын ишук кара-галыгы түзелди үгөн. Автобазанын чолаачылары июль-сентябрь айларда 600 муң тонна чыгыш сөөр-гү, 20 муң ажык тонна-кило-метри эртер планын түз-гөн. Дерек кырында бо онаалда түс-түс 791 муң тонна болгаш 22 муң тон-на-километр кылдыр кү-сеттинген. Оон аймак чо-лаачылар үш тонна ажык кылар-чаар материалдарын эрткен айларда кампир ал-ганнар.

Октябрьның социалистиг Улуг резолюциянын 61 чүгү өнө төлөткит уктуруу дөш бригадалар арасында калбарган социалистиг чарыкка Кара-онд Базы-оолду удуриг коллектив-ни доктаамал тинччиге болуп келген. Самосвалдар башкарыкчыларында тур-густунган 60 бригад ай-паланын 120 дугуан куу-лазтай келген болган бо чылдын планын онаалда-шып куусеткен чед берген.

— Бригаданын чедиш-кини — чолаачы бугу-ру-нук ак эсепкиди күш-ажыгында — деп, бригадир чутгадан турар. — Уре-лиши-кпенде турар чорукту бугу-ру-биле узуткал дош демасежин келген бис. Оон түзелди өскү. Чолаачы бугуру башкарган техник-казын баш узур хынал, бичин-де чери «сасай-бар» болза, дораан элпип ап-турар. Ол чорук план ку-сөзүнде узур ролюдү болуп турар.

Бистин республиканын ажыл-агыйларында суга-рылга системалары кыл-ган. Кудурат каскан, бу-таалар үндүрген ажыкчы-нар «Тыва суг тугу» трес-тин коллективини келги-гунери. Оларга эржеж чутгула материалдарын бол-гаш өске-даа үндөт чуга-дерин ук автобазанын чо-лаачылары бичи-даа сая-дал чок чедирип турарлар. Бичангаш олардын күш-ажыгын календарында 1978 чыл тугу бар чылдар, Б. Базы-оолду бригада-шындан алгыда Виктор Ко-тельниковтун, Иван Куче-новтун коллективтери база шалымчаларын одурунда да кирген.

Коллектив чолаачыларын арасында тугу-ту: чар-шы база калбарган. Оон түндүгүнде дьма хей кижини 1979 чылдын үлүгүде ажылдап турарлар. Илгир муриачыларга алгышлар Азександр болгаш Леонид Афанасевтер, Владимир Чылаев, хоочун чолаачы Николай Кляев, Аким, Георгий Баранков ылыш-чылар болгаш өскелер-даа ламаарлар.

Д. ИРГИТ.

ТИИЛЕКЧИ БОЛГАН

Чамырын Намчылович Ооржак «Сут-Хөл» совхозтун муриачы малчынарын бирээи. Ол Устугу-Ишкинниң Ак-Хууретиг деп черде андор уксаалыг өшүкүлери катарып турар.

Малчынаан ажылдаа-ла 28 чыл болуп, төрөзи совхозтунга хей малдары өстүрүп берген. Оон хөрөөн «Хундулелин Демдэ» орден кааптан чорут.

1976 чылда чус башка онааштыр 108 алайны, 1977 чыл-да 100 алайны, а 1978 чылда чус башка онааштыр 135 алайны камталган алган. Амгы үеде ол 12,5 тонна ситенин кезип, 20 тонна өлөкти бөлүп алган.

Ч. Ооржак сөөгү чылдарда мал ажылынга чедишиккин дөш, болуун өг-бүлөзи-биле «Найрал» поездынын халас путевказын алган, бистин куртуусунга үлетип болгаш культура төптери узат, чараш хोरайларын көргүлөш кел-ген.

1978 чылда «Сут-Хөл» совхозтун малчынарынның ар-азына калбарган социалистиг чарыкка тийлекчи болуп, Чам-зырын Намчылович эер, чүтенинги азы-биле шаңдаткан.

Бо малчын өг-бүлө 9 уругдары өстүрүп, кижизип тур-лар. Оларын 3-и өрөөнип турар, өредилген эки. Бөкелери ажылдап, өредилгенин үлэмччел чоруту. Узуг огу Сер-гей Ооржак Кызылды көдө ажык-агый техникумунун зоо-техника салбырынын 2-ги курулуша өрөөнип турар.

Анатолий Ооржак шканын дооскал, совхозтун 80 баш аймак саранын дүшөп алган катарып турар. Олар ада-мезиниң ажык-хөрөөн үлэмччелер дээрине чыгынып чо-

О. ЧАН-ООЛ.

«Саян» совхозтун Сесерлиг салбырының хоочун хоймугу Армон Нурмепеевич Денипке баштанган үш хойму — Мады Санак, Салчак Бичил, Мады-оол Менге олар ук ажык-агыйның бир муң беш чус итин Биче-Бали-Нол унуда Даргун деп черде күчөгелин, семирти каларган, нуру-неге думазырынга белеткен турар. Иртер-нин муш-деңгели шырыан.

Армон Нурмепеевич хей кадарып чорааш, эш-өрунге чаа солун, саткунулерин нечүп берип, инди-бүрү темаларга бес-даларын кылып турар.

ЧУРУКТА: Армон Денип хеймулар-биле беседа үезинде.

А. МОНГУШУҢ фотоу.

Кыштаглаашкыга белеткел

ЧЕДИР КЫЛДЫНМААН ЧҮҮЛДЕР ХӨИ

Чөөн-Хемчик районуун ажыл-агыйларында мал кыштаглаашкыга белеткелди калбар чорудуп турары «Шыны» корреспондентиги К. Аракча соңурган, райүүкөсөн даргазы Борис Бадановч Чю-люктен ол талам-биле интервьюну алган. Бо чыл-дык районуун демасежиге 11100 баш чымбистыг бо-да чылды, 153 муң ажык кой, өшүкү, үш муң хере чыгыны сайгара туртуган кыштагаладыр.

— Бо чылдын планыг онаалдарыны болган соң-ла, листиг хулааларыны күсө-дир дош районуун көдө ишчилери эрес-шудуру ажылдаган. Ону бадытчыры-биле чамдык сан-фактыларын кириш керейи. Район инти-гери чөс айлар дургууда күрүнге суг сазарынык план-ын 101 хуу, эгитиш—100,2 хуу күсеткен. Ажыл-агый-лардан «Исрар», «Октябрь 30 чыл», «Чыра-Бажы» сов-хозтар элт, суг сазарының шапанын ажыр куусеткы-зон. 68 хойку төрүр 100 хойга онааштыр. 100-тен 141 чедир хураганым менде бу-руттурган. Чылы, «Адан-Мадыр» совхозта Оорина Дорку 100 хойдан 141 хура-ганым, «Чыра-Бажы» совхозта Социалистиг Кун-ажык-цын Мадыры, Монгуш Чола 130 хураганым, «Октябрь 30 чыл» совхозта Ондар Ади-Ха, «Исрар» совхозта Раиса Ооржак болган Наталья Ви-дар олар 130—132 хураганым менде алгылаан. «Больше-вик» совхозтун Арыг-Бажы суг-беран фермагынын сан-чылары Кара-Сал Таян төс айлар дургууда болуды бичылааан илп буртуган 2821 кг сугту, Иргит Авай — 2606 кг, Куулар Чылбак — 2423 кг, Кара-Сал Басан 2703 кг сугту санап ай, района социалистиг чарыгыны мурунку одурууда чоруп турар.

Кыштаглаашкыга белет-келде илп чутгула ажык бо-ла нинтигиз малныга бажыг чөс баазанын тургуулар: бо-ду чылдын кыдашшып жү-жүрунда өг-сигениди тү-жү шодууг өвөс болган. Ип-чалжык ситен бар чөс буртуудун ону белеткен амьр дош районуун ажыл-агый-лери болдуур бугу-ла тү-лдерин кылып турар. Район 21000 тонна ситенини белеткел турган, азы 17500 тонна кыл-дыр, азы 84,5 хуу күсеткен. Нинтигиз малныга ситен бе-леткелерини планын «Ок-тябрь 30 чыл», Кара Марис атыр, «Сут-Хөл» совхозтар ажыр күсеткелди. Ол шы-кы «Исрар», СЭКП-нің XXII съездин атыг, «Больше-вик» совхозтар ситен белеткел-ларын күсүдир чоошкунан берген. Белеткел ситенини 8530 тоннасын тырын боодал-тан болган оон 7500 ажыг тоонанын кыштагалады сөөр-түк чедирген. Районуун дөрт ажыл-агыйы Тес-Хемнин Ан-Чырадан 2590 тонна ситенини белеткелди, оон 1000 ажыг тоонанын сөөргү экен ал-ган. Ал-Чырадан ситен бе-леткелени «Октябрь 30 чыл», Кара Марис атыр, «Больше-вик», «Хондери» совхозтар-ның механикхастыгынан бра-гадалары үргүдүлген турар. Районуун совхозтары 253 тонна витамин ситен дал-ганын, 1568 тонна бугу-буруну, 1070 тонна севастык, 17308 тонна ситесту белет-келди, 3293 тонна сазанын белеткен, оон 1634 тоннасын тыры боодалган. Ады ажыл-агый Алтай крадан

4 муң тонна ажык сазаны тырын боодалдан болган ол ажыл ам-даа үргүдүлүш ту-лар.

Амгы үеде районуун агыл-агыйлары өдөк-ыштагып, бажык-балгыты мышка узур септеп чыгылаарын кидин түлүк чорудуп турар. Сөөгү медалы-биле амьра. 48 иен калкалап, 322 хой кылаачын, малчылар туртулар 573 ба-жык, 14 кылаач-бугууну, 16 чывар-бачынны бурту-биле септеп белеткен. Бо чыл-дын үш иен калкалап, 9 хой калалаан, 24 бажыкны тунуп, 43 бажыкны тудуш турар.

Өдөк-ыштаг септегенин «Адан-Мадыр» совхозта организастиг чорудуп турар. Мында бүгү кылаачылар, малчынар куртулар бажы-нары, кылаач-бугуларын, чывар-бачынарын колдуу-да септеп дооскан. Ол мынан съездин атыг, «Больше-вик» совхозтар ситен белеткел-ларын күсүдир чоошкунан берген. Белеткел ситенини 8530 тоннасын тырын боодал-тан болган оон 7500 ажыг тоонанын кыштагалады сөөр-түк чедирген. Районуун дөрт ажыл-агыйы Тес-Хемнин Ан-Чырадан 2590 тонна ситенини белеткелди, оон 1000 ажыг тоонанын сөөргү экен ал-ган. Ал-Чырадан ситен бе-леткелени «Октябрь 30 чыл», Кара Марис атыр, «Больше-вик», «Хондери» совхозтар-ның механикхастыгынан бра-гадалары үргүдүлген турар. Районуун совхозтары 253 тонна витамин ситен дал-ганын, 1568 тонна бугу-буруну, 1070 тонна севастык, 17308 тонна ситесту белет-келди, 3293 тонна сазанын белеткен, оон 1634 тоннасын тыры боодалган. Ады ажыл-агый Алтай крадан

Нинтигиз-биле района өдөк-ыштаг септегенин өмьрле-ри чедир дооор деп шил-тепкелди. Мышка бажык-лыктыкыны соода, мал-дык продукция кудулаачы-нын болуп узур хемчелери совхозтар ай, саар илпекте берген саары-биле семир-ти амырлар турар малдыга сазанын хээндикте, буса ил-бөкөттөр, концентрат чөмөр-биле холуп берап ту-лар.

Кыштаглаашкыга белетке-лде чөпчөстөр чок деп болза, Совхозтар өдөк-кыштаг сеп-

тегенин, концентрат чөм сөөртүлгени ам-даа кошкак темпикти чорудуп турар. Бо чутуда амьдык дүрдөдөр хемчелери совхозтар дир-га ректорлары, парткомы, агылдык комитеттери, рай-үүкөсөнүкү көдө амь-күсөмүчү эргелеш айыр ашар.

Чылдык дөртүк кварталында район 1249 тонна эгити, 430 тонна сугту күрүшө сая-дур уктурут. Суг сазарымык чыл планын күсүдир болу-рунук аргалары бар. Элт са-

дарынын планын күсүдир талам-биле байдал нарыч болуп турар. Бар курлаачы-ларын ажыгаар, саар бүгү мышка семирти амырагы ту-ругу уктурут бес. «Тыва» совхозтун баазанын районын арасында мал семирти амырлар шөлүн бо чылдын өрөөшүн бар тургускан. Ол шөл 172 тонна немелде декла-ри берген, Оон алгыда 146 тонна хере эгити чүртөгүч-чондан садын амьрын план-даан.

Чөөн-Хемчик районуун агыл-агыйларында илп-кка белеткелдин байдыгына хамараштыр чам-дык чүлдерни тодарыны чутула деп санадымыс. Мында кыштаглаашкыга белеткел амьдыгыны чогуур дөшкөлдө четтен деп чутулаар херек. Ону бадыткан ту-лар чамдык фактылар мындыг. Районуун агыл-агыйлары-га мынык үеде мал чөмөгө 18,3 муң чөмөгүлөгө елпиказы негеттенип турар. А херек кырында белеткен аалам чөм-чүлө 10,377 чөмөгүлөгө елпиказы, азы 56 хуу. Моон ап көргө, кыштаглаашкын берге болуру бидиргел-дир. Бичангаш чөм белеткелери хун айтырымында дүшөөс уктурут. Мында турбуге районуун чамдык агыл-агыйлары бар чер-лдер ситен кезин белеткелери, бүрү мырын сөксөдип турар.

Оон алгыда району өдөк-ыштаг септегенин тодары план-графиги ам-даа кылдымын. Бо чутуда амьдык кон-трольдан ханаар-районуун оперативниг штыамы ам чар туртулар деп турар. Кыштаглаашкыга белеткелди мас-салым хынадашын чоруткан. Моон ап көргө, кышта-лаашкыга белеткел талам-биле немелде хемчелер дү-вөлдө СЭКП-обкомунун бороонун, Тыва АССР-ын Ми-нистрлер Чөвүлелиниң доктаалы бо району кошкоп күү-седип турар-дыр.

Октябрь 10-нүн медалы-биле амьра, ам-даа интигити 27, бажыны 10, хоймун 85 каллаан, малчынарын 230 бажы-ны, 7 мыска-бугу, 9 чывар-бажы, 20 кутук, 10 автово-лоз септегенин, белен эвес. Бичангаш мышка белеткелди дүрдөдөр интигити дөшкөлдө хемчелерин амьры СЭКП райо-нуун, райүүкөсөн, райүүкөсөнүкү көдө амь-агый эргелешкен негеттини турар. Эртең чымын районуун агыл-агыйлары кыштаглаашкыга белен эвес кирген-ни түшүндө, мышык үеде чага чөпчөкчөк, калка-хоранын багындан сөс муң ажык баш мал өлүп хоран. Бо чылдын мыды чорук катангач дөрдөдөш магалдымы бар бө? Ол ам-даа туртугетимини үстүлө четтөстөр чутулаан турар. Эртең чымын чөмөгүнүн ка-тангач төлөдө, мышка хыначалык белеткенир херек.

Л. И. Брежневтиң болгаш А. Н. Косыгинниң, Х. Бумедьен-биле ужуражыышкыны

СЭКП ТК-ның Чыгыне секретари ССРЭ-нин Дош Со-вединиң Президиумун Даргазы Л. И. Брежневтиң болгаш СЭКП ТК-ның Политбюро кажыну ССРЭ-ния Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы А. Н. Косыгиниң Алжир Удус Демократтыг Республиканын Президентин, Революстиг төву-лелиниң Даргазы Х. Бумедьен-биле ужуражышкыны ок-тябрь 16-да Кремльге болган. Ол ССРЭ-де найыралын ажылыч аян-чорун кылып келген.

Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин болгаш Х. Бумедьен олар кайы-даа талааны сонурган бугу араб чөрлерин ирарал шериглери чугаажокка болган бүрүн үндүрениге, Каттыш-кан Напиалар Организациянык бар шийтилеринге дууш-тур Палестинаның араб узуууну национал эргелери бо-тандырыныга үлдөлдөш чедип алган туруп болур дөрдө-не Совет Эзедилиниң болган Алжириниң узуртукчулары бы-жыг бугузелди илгерилеэн.

Чооку Чөөн чүккө чөптү болгаш быжык тайынмы ла-рыни 1967 чылда эжелдиргөн бугу араб чөрлерин ирарал шериглери чугаажокка болган бүрүн үндүрениге, Каттыш-кан Напиалар Организациянык бар шийтилеринге дууш-тур Палестинаның араб узуууну национал эргелери бо-тандырыныга үлдөлдөш чедип алган туруп болур дөрдө-не Совет Эзедилиниң болган Алжириниң узуртукчулары бы-жыг бугузелди илгерилеэн.

Саял-онаалар солтуушкунуң үезинде ийи таламды ла-рылаачыларын айтыргаларын база көргөн. Совет-алжир та-рылаачылары калбаргын болгаш быжыглар деп ийи таламы күрөли онаалар демделеттинген. Политиктиг, экономика бо-лган өске-даа таламдарга кады ажылдашкыны чамдык тодаргай айтыргаларын олар көргөн.

Брянск область картофелин ажаап алган

Брянск областын Россия Фе-дерациясында эн узуг дош картофель шалгык дугу ажаап алышкын дооудуган. Ол культура ында барыс 120 муң гектарын ээлеэн. Ажыл-агыйларыны хей күрүшү эки дугутту өстүргөн. Чедээ, Климовск район 15 муң гек-тар картофелиниң гектар бү-рүздүгү-не 200 центнерден хей картофельди алган. «Ил-ги хейти» тарып өстүрери-ниң белик агроэкономика, специализация болгаш кон-центрация, амьрын үлөлдүрүгү үндөнгө шалгыккыи че-дишкенине илгилг болган.

Часе-барыяны болган соок-кус өвөш өвөс бергелери болдурган. Чөс ажылдыглар-нын эки организастиг чөптү бергелери ажып үнгөн. Пе-тиказын ажылдарының плет-товчу арганын чөс болганга ажылдаан. Областыд карто-фель шалгыккыи 400 ажыг ажаап алышкыч-транспорт коллективтери болгаш мезани-бастаан улуг өртүрүг ажыл-дап турган.

Новозыбовск районуна «Маяк» колхозунда Социали-стиг Күш-ажыдын Мадыры элевозу В. Кривойков эге-дөшкенин саугаар сезон дур-гууда бир комбайн-биле-ле

муң тоннадан өвөш өвөс кар-тофельди казар деп дооудук чарыш механизаторларыни ортуганга калбак негетерген. Аргеттар башкарыкчылары-нын той кезин саядыган со-ругазы куусеткен. Ол күш-ажыкчы маргылаанын тил-лекчи Климовск района Ки-ров атыг колхозта И. Ри-ховскойон ажыгып болган. Ол ийи муң тоннадан хей кар-тофельди каскан. Сезон дургу-агда бир комбайнга онааштыр-ажап алышкынын нормалын ол үш хатат ажыгаш, барык 90 гектарын картофельди кас-кан.

Шефчялар — улдустур-бүдү-рүлгелериниң болгаш органи-зацияларыни коллективтери чөс ажылдыгларга илпекпейги куулашкан. Олар кадары ажылдары-биле муң-муң ав-томашиналарын, тракторларын, өске-даа техниканы чоруткан. Субботниктер болгаш өскөс-рени күндөрине колхозтар-га болган соххозтарга чус муң чедир ажылчынар, албай-лаачылар, өрөөкени амык-тар барып ажылдап турганнар.

Брянск областың чөс амь-дыглары мурунго 500.000 тонна картофельди саткан.

(СЭТА).

„САЛЮТ-6“ — „СОЮЗ-31“ — ПРОГРЕСС-4 программа эзугаар

УЖУДУШУНУН БАШНАРАТ ТӨП. (СЭТА). Чөс чогууну космос дөшкөндө Владимир Коваленко болгаш Александр Иванченко 123 хонун дургу-зууда амьлап алгенир. Ок-тябрь 16-да орбитаны «Са-лют-6» — «Союз-31» — «Про-гресс-4» эртем-инжинери кол-лективиниң иштинки система-ларыны контроль хыналдын чорудары күш-дамын мерге-жилгелерин күсүдери, стан-цияны иштин кинче-чуркина тирттары болгаш Чөс бо-лган Делегей аванының мы-рын дөрт хайгаары база чуркунна тырттары планна-тыганын.

Күш-дамыр мергежилгел-ерин кылып тура космонавты-лар «Чибис» дээр вакуумнуг костюмун ажыгаар. Ол кос-мон кижиниң мага-бедунуң бел кенигине ханың чөмө-нелирин болдураар.

Космос материаловедениз-мин программазын эзугаар технологиян ийи шенелени ба-за чоруткан. «Кристалл» деп агрегатка кадимки сульфиди дээр чарын дамчыдычы бу-дүмөлдик монокрystalлы ал-ган.

Орбита колпектиги ишти-ки системазы «Бейл-чө-гуруу-биле амьлап чоруту-ган станцияны иштинде микро-лиметтени хөмчөлдөүр мы-рын дөрт хайгаары база чуркунна тырттары планна-тыганын.

Күш-дамыр мергежилгел-ерин кылып тура космонавты-лар «Чибис» дээр вакуумнуг костюмун ажыгаар. Ол кос-мон кижиниң мага-бедунуң

бидиртөр болгаш соңгарла-дыш бөлбөс соругдалары салган. — Бистер, белеткелчилер, оларын амьл-чорудуулар узуртууга кылдыр хулаан ал-ган бис. Тараанын сөөртүлгө-зидик хемчеленини, өөс берген үезинде бугурутушкы амь-ладчылары чолаачылары соксал чок графика-биле чо-рудуп турар. Ажыл-агыйны үндөвөн-биле чарыканы ол чорукка арганы берген, ар чүкч деилнерни болгаш ав-томобиль көдүрүкчүлери, а ол мышак машина харжак-тарында тарааны анализла-ры-биле амьрын механика-таар херекселерин тургуска-ан.

Тараа шөлдөрдө шөлдөс сөөр-түрүгө күш-ажыккы чөс органвизацияны база херек-төөн. Амькыгы чорук база өскөн: автотранспортта бугу-ручулукту үштүг биривде хей катат өскөк.

(СЭТА-ның көрр.).

Стеврополь.

ДУЖУТТУ ҮНЭНЭШТҮГ ШЫГЖААР

РСФСР-ның Саяд миши-стервотууну коллегияны база хурсадыг болгаш херектел-дер кооперациянык проф-езвэлиниң ТК-ның президи-уму «Кировоодош» каты-гымышкыны болгаш «Лен-торлоодош» каттыжышкы-нынни калыпна контрола-ныч эгелетчи саядык чүгү-дүтүгүн көргөн. Чөс амь-лакчыларында оон муң тонна картофельди чөмө-вик болгаш ногааларын хулаан алган, ол продукцияны эд дөрдө кадалаан шыгыяры база оон-биле магажыныри болгаш плантанын чөмөгө-зидик бугурутулгелерин соксал чыккы хандылары дөш чарыкчы калбаргын чорударын олар саядалганыр. Картофельди чөмөгө-зидик болгаш ногааларын шыгыя-

рыны болгаш оларын дөрдө кадалааны дөш чөмөк, ногаа контролардын, баадаларын шыгыяларын болгаш шыгыяларынның ажалды-чыларыны чарыгы Россия Федерациясында хей удаа чо-рудуп келген. Эртең чылдыг дүдүлдүлгелер чөс амь-лакчы продукцияны шыгыяк кадалаачыларыны талам-биле эд дөрдө түлдөдөри «Кировоодош» коллективи чөдөп ал-ган.

Ол каттыжышкыныкың амь-лакчы ажык-чорудуу-ла-зының түлдөлдөр хей талада солун болгаш өөрдилгит. Картофельди болгаш ногаа-ларын үр хуусада кадалаа-

рында салды алган болгаш оларын контеинерагерге шүүгү-ла шыгыяларыга сөөртүп көргөн. Продукция-ларын чамдыгыны сооду ту-лар шыгыяларды суккан. Ол курлаачылары чымын болгаш чымын саяр.

Чоока чаа СЭКП ТК-га болган чөвүлө куралга бөдү-рүл чутууныг иш Л. И. Брежнев дүжүт ажаалдык доо-роор, белеткелдер таламы-биле планлары болгаш со-циалистиг хулааларыны кү-сүдүр болгаш көдө амь-лакчы шүгүлчүлери дооуу-биле шыгак кадалаачы-лык таламы-биле тодаргай-

болгаш болгаш соңгарла-дыш бөлбөс соругдалары салган. — Бистер, белеткелчилер, оларын амьл-чорудуулар узуртууга кылдыр хулаан ал-ган бис. Тараанын сөөртүлгө-зидик хемчеленини, өөс берген үезинде бугурутушкы амь-ладчылары чолаачылары соксал чок графика-биле чо-рудуп турар. Ажыл-агыйны үндөвөн-биле чарыканы ол чорукка арганы берген, ар чүкч деилнерни болгаш ав-томобиль көдүрүкчүлери, а ол мышак машина харжак-тарында тарааны анализла-ры-биле амьрын механика-таар херекселерин тургуска-ан.

Тараа шөлдөрдө шөлдөс сөөр-түрүгө күш-ажыккы чөс органвизацияны база херек-төөн. Амькыгы чорук база өскөн: автотранспортта бугу-ручулукту үштүг биривде хей катат өскөк.

Тываның комсомол шаңналының лауреадынга кандидат

ЧЫРЫТКЫЛЫГ ОДУРУГЛАР

КОНФЕРЕНЦИЯ

Чоокта чаа Кызыл-Махалыкка аажы-чаң кижизидилгезинге тураанааттан эртем-практиктиг конференция болган. Ону СЭНП райкомунун ийги секретары В. Стариков аяктың. Аңаа ажил-агылар-ның ууртукчулары, парткомнар секретарлары, культураның болгаш уран чуулдуң ажилдакчылары, комсомол, профсоюзлар организацииларынын төлээлери, пропагандистер, политинформаторлар болгаш еске-даа эштер киргешкен.

Уч конференцияга «Ажылыч чоннарның аажы-чаң кижизидилгезининг чугула айттырылгалары» деп илеткелди СЭНП райкомунун секретары Б. Шырып нылган. Оон аңгыда «Сайзыраңга социализмининг нитилел хөгжүлүдизининг дугайында», «Ажылчы чоннарның аажы-чаң кижизидилгезинге партия организациларынын, ууртукчуларынң ролу», «Ажы-чаң кижизидилгезинге шогландын, өг-бүлениң болгаш хай-интининг нады эмилди», «Ажы-чаң кижизидилгезинге революшчу, дайынчы болгаш күш-ажылчы чачылдарынң ролу» болгаш еске-даа айттырылгалары конференцияны киргизчилери чугалашканнар. Ол талаты-биле илеткелдерин район прокурору Х. Чамзы, «Шенээр» совхозтун партком секретары М. Кара-Сал, Кызыл-Махалым ортуман ишселаның класстан дашкаар ажил организацичы Т. Кара-Сал, ВЛКСМ райкомунун бирги секретары Д. Сааг болгаш ескелер-даа кылганнар.

О. МОНГУШ, СЭНП Барыин-Хемчик райкомунун пропаганда болгаш агитация килдинин эртелекчизи.

АРХЕОЛОГТАР ДЫҢНАТКАН

Тываның дылдың, литератураның болгаш төөгүнүн эртем-инженер институтунун эртемденериниң мурунуга Сэнетинг археология экспедициянын началыгын, төөгү эртемдерининг кандидаты М. Маңай-оол өчтөп берген.

Сэнет экспедициязы 1977 чылда тургустунган. Познаттынган черин ийи соодака шиччилээш, дыка хай үнелиг тывышты тыпканнар.

Сниф. нум. кыргыз үелерининг херекселери эртемденерининг инжогонинг хаара туткан. Адын илчирбелер, согун баштары даш чу чок дээр! Оларны арзында нестиг денир согун баны эртемге бир дугаарында чаа чуул болур. Ындыг тывыш бо хүнгерге чедир кайында тавылган.

Узуну үен хире сантиметр хемчээлик, нады ыкнаш бөртүг херексел сизе сонугурадала хайныттырган. Ону хүлерден кылган болган. Чогуи чүге ому аяктыг турганы Тываның эртемденеринге ам-даа билдинмес болуп эртишкан.

Балгалыгына шиччилел ажилдары кылп турган экспедициянын ууртукчузу В. Монгуш база өчдөн берген. Ол черини куйла-рында, базырыктарында бо чылын канды-канды тывыштар тывалганым ол чугаалан.

Өчтөп берген эртем ажилдакчылары тывыштарын талаты-биле салдырган айттырылгаларга харылааннар.

Бистиң көрр.

Светлана Владимировна Коолова 1955 чылда Москва-ның куруве университетинин журналистика факультетин дооснаш, Тывага чедип келген. «Тываның ажалы» болгаш «Тувинская правда» солундарга ажалдан эгелен. «Даш чонукчу», «Орунка чораш», «Ижил оруктар», «Артык аштык» чыгарып «Даш», «Диним даажык дашын тур мен» деп номнарында Тыва ду-гамында сагыш-сеткилд чыгарыш неилер чыгарып бир-биринде. Светлана Владимировна хой-шунтиип ажы-лыгына конугу сундурут. «Тувинская правда» солунунг редакциясында орус дыла чыла чотал бижип чорур анык чоталачыларың «Суг бажы» деп аттыг болгучун ууртукчу турар. Оларын бир чамыктары баштыгы чоталдарын солундарга болгаш аймакхатарга пар-лазып эгелей берген.

Светлана Коолованың база бир чоталычы болган кижизидилгезининг турарына чамаларың түве чола тыва шүтүкчүлериң чоталдарын орус дыла чечендиш оудуруш калган болур. Оон бижилгелер болгаш оудуруш чоталдарын Совет Тываның эң ийи-лериниң дугайында чырыткылыг оудурушын көрүп аштар аргалык болганнар.

Бот-дугайты тыва шүтүк чогаалы улам ийиң байыш хөгжүүрү дээр орус улашту болган дегелетиниң шытыраң-гай шүтүкчүлериң чотал-дарың база шындык шаам-быле бычыл-бычыл оуду-руп келген мен. Оон ийиң Светлана Коолованың сагы-лыгына таварышкан чотал-дарың база оудуруш мен. Бистиңчээ оокааын ар-те бөр бөр чыдык чугула тема.

арымысты ол көрүп көштар кара-кысык кижизидил-дир. Чүве-нин ук ужуру болза Светлана Коолованың тыва дыла-че оуду-дурган шүтүкчүлериң «ымыды номун баштап үндүрген болза, конугу таарымчалыг тур-гар ийиң.

«Светлана Коолованың «Сы-ра» деп шүтүкчүлериң оуду-дурган мен. Шыанды-шыага дам-гың бөдүлүк кыжылериң хаман дуурайлаар чоруп кы-зыл хувисаалдык сонда оурар дүшкөн» болган оон маарымын чырып сүлүк кырып, чогуунга эң хулулу-ду салымын болган эң ал-дарык ийиң болган ийиң эл-дериң болушун кылдыр бо шүтүкчүлериң бижип турар.

Час кээрге, ногаан бүрүл-үмөс, күс көрге, сарыг бү-гүлери салдырмаса аптарган ку сыра мындыг-дыр: Кургас сыра салгың дээр, Кургаска сыр шыгарың. Уулу дургас тигер. Беткил-Уурамың канчаар олу!

Кыды калган кургас сыра Кандыг кысык хөрөг чүвөл-Хымда шыгаан бижек мынаш, Кызыл тиге чоталы бар.

Шүтүкчүлериң кол мады-рымың кударың салым-чо-лу бо оудуруштарын көстүп ке-лар. Куу сыра келдиңде бар-гаш, дамык крөштүн тайга-лык шуграныңа сый шап-тырыптар, оон тавыт согур дүш боор артык чоталың чаа шөг үтүп келеш көүс шымың, сагалаар будунтар-лыг, бжык дамылдарың дят апар!»

Светлана Коолованың кижизидилгезин чым-сырт ыкнаштар бир хамы уулаштыг шүтүкчү бөр. Оон адын «Даш аштар» дээр. Чогуу чоталы шүтүкчүлериң черинде сырт кырыга аштар бжык чыдык даштар көрүп чаа, дайылдамын чор-ран тыва эки туралыларын

сактып келген. Ол эрес дайычтыларың чоорту ховаргай бергенге сеткил-хынну му-дурар. Ол дайычтыларың дай-лаш-незааг сактып чоорту-че аштыгыны кыгырын ту-рар. Бир нам оудуруш ном-чүп көрөлуңер.

Абыланың шөгүнде, Эртин ховузунда, «Даштар муңап шориклер Эстелдирбөс болду. Чаггаң чаш чуган аштар Сарынап айттыр: «Кайда чор сен, Барбуужан? Кайды чор сен, Оозаг?»

Бо оудуруш болза кижизидилгезин чорутку изерини турар. Дайыгың түлүң чор-ран кижилер оудуктең-да болза, дурган-да болза, оларын сактып чооруң, оларын хүлүдүн чооруң, оларын хайлааран чорур деп буа-ның болдыр бо оудуруштар кижизидилгезининг кылган берип турар.

М. КЕНИН-ЛОПАН.

Көдээниң куьлтура одалары

Ажылга харыысалга

Эрги-Барын көдээ Куьлтура бажынынын (директору Базыр-оол Саал) ажылынын дугайы чугаалакым эртемденерин. Суурру аян кылып турар шүтүкчүлериң бирээл ийиң оодо Кудуруш бажыны. Ол ийиң болур ууртукчу-ла, чугула дилек ол ууртукчуну төвү-ле болган. Куьлтура бажынын даштынла көөрге көрүштү, а шинге кире бөрде арыт-сылг, оң таарыштар кылдыкылаан наастал-галарын, шаамедерин ажал доран-на өскөрөр.

Куьлтура бажынынын септеген эртеле-де бүрүн-биле ыкнаш дооскан. Ол арзында аңаа өзүңгө чорган проф-фессионал чуркучуны аяктыган, Куьлтура бажынынын директор шунтиң наасталаан негеледе бугаар чырык амандартып алган. Куьлтура бажынынын сөня мурун, ханаларын тыва угула каастан турар. Фоеве болган бол-гучур өрөлдөрине аямы-бүрү наастала-дерилгелер кө-рүштү, чыраш, өөрдөлүң.

Бот-тывынгыр артистерниң кедер адам-хоон чурум чы-наалы-биле паалааттымын, хир, чамга-даа борашын, элтиг мылдар шыгыттыган. Ол мыкнаш хөгжүм херексел-дери база куьлтура одалың ээлиң сагыш чонанарында тускай дашкартарда, футлярларда калымы-биле шыгыт-тымын турар. Оларын шыгып, кадалаан өрөлдөр шунти хааглыг. Бот-тывынгыр уран чуул киргизчилери, хөгжү-чүлөр боттарынын кедер адам-хоон болган хөгжүм хер-секселериниң кайда чыдарын мык болган. Ынтыгың ко-нчегт көрүгүлериң уедине кандык-даа бугулаамай турбас, оозу оң.

Көдээ библиотега Куьлтура бажыны-биле чагыс черде кайла турар. Оон септеген база бүрүн-биле дооскан, библиотеканы ишти арыт-сылг, чыдып, чырып, номусту-дурга таарымчалыг. Доулу Хундаева Сарылар 18 чыл тургустунда библиотеканын ажаллап келген болган шог-дөлгөдө библиотеканын кылып чырып чыдып көрүштү.

Куьлтура бажынынын болган библиотеканың септеген-диге совоко 4500 рубльда бо чылын чыгарганын. Черде ма-чаш эртер чыларда болган бо чылы совокуду дарек-тивизе Куьлтура бажынынын септегенине улуг ийиң-тиги салып келген. Ынтыган мыла куьлтура-мессалыг амандыг көстүрүп, болгучуларын дооламал ажалдан турарын чыдагылаң-даа ол Республиканын көдээ Куьл-тура бажынынын бо чылы социалистик шүтүкчүлери-биле Куьлтура бажыныра уран чуулдуң 10 болгучу доола-мал ажалдан турар. Ында шичин бенин ийи болгучу бар.

Куьлтура бажынынын бүтүл-а ажылыга херекселер чо-вүлөш, суурда ажалдык, ВЛКСМ комитети улуг дуоалы. Олар бот-тывынгыр артистерни болгучуларыга, Куьлтура бажынынга куьлтура-мессалыг ажалдарын органи-зациялап эртеринге өзөөш эвес улуг-хуууны акарып келген. Шин болгучу Бин-Хем, Монгуш-Тайга, Гаа-Хем районнарга «Ажылга-бот» деп шичин көргүзүп чорган. Ол база лемиң ажалдык түнөлү дээр билингилер. Шин, көнчөгт көрүгүлериң совоко машыма дооламал берип келген, ол бот-тывынгыр артистерни болгаш уран чуул ууртукчуун өөртүп, улам сорук кырып турар.

Куьлтура бажынынын директору Базыр-оол Саал Минус-синкете мергептин чедип алган, 18 чыл тургустунда куьл-тура шүтүкчүлери ажалдан, чоңун болган коллективниң хулулуңун чылап алган. Кандыг-даа ажалга ууртукчу кижилерин чылап алган. А Куьлтура бажынында ажалдан тур-ар болгучуларын, мыла эрши турар куьлтура-мессалыг хемчегелерин даштаң-даа Базыр-оол Даркынын күе-лимак, ортадакы ажалдык. Мындыг кижизидилгезин ийиң өрө-лөдөгүлериң, колхозларда болган үн узгагым ап-паратуучуларын салып, тып азын берге аштыкчылар-нын бирини. Шах мыкты херекселдерин ол Абдылдан чоруп аайк-биле тып эгелген. Ажы-агыма куьлтура ажалдыкмы деген аян ол шыкын-ла төлөткөн.

Куьлтура бажыны чыдык, чыры, мыла ажал-херектер соду, даштиг, ичтигы оон чон ыраас, андай шытылы, оюна-хоткоруңун сонугурадалык. Кыно өрүкүрү панын кинохемик Шеригби Бүрбү ай, кватрал, чыл саныда акыр кууседин келген. Куьлтура бажынынын ажалдан-галары шунти ажалга харымсалгалыг, лемиң деп үчүе моо тодогарга-дыр. Мындыг Куьлтура бажынында ажал чоруп турбаш канчаар. Ууртукчулук ишчиреңизинде хай-ле чүдүлөр хамарыңар.

Ийиңселда кымылыкта чыл бүрү чаа тугулар неме-жиң, сайырын, чагылыш турарың-биле көрүп, чоргаар-дыр бис. Аңаа ийиңселда-да чуртгаларың уугу-дугу-хууун кырып келген. Меш Кызылга база-ла үн үлө чуртган, оон өөдө-сөбүра-лың караа-биле көрүп кел-диң. Иччала-даа сагыша ачым, паракка эпчек көстүр чүвөлөр бар боор-дур. Ынты-ган ол дугайында чамык бо-даларымы бжизидем. Чаа дорук мукарынын дугайың «Тувинская правда» солунга база бижип чүвө. Аңаа бүрүн

Делгелге ажиттыган

ВЛКСМ Тыва обкому, Тыва АССР-ниң журналистиг аяк-лепи Левиич комсомолдуң 60 чыл оюлга турускаатпап «Бастык адымыс — комсомол» деп фотослеттегин Кызыл-Махалым кинотеатры-нын фойесинде организа-циялап.

Делгелге байырым ажал-дыкшыны боруун дугу бол-ган. Аңаа хоочун журн-листтерин болган аякык фото-чүрүкчүлериң кызыл-агай хара-мизинде С. Чагыт бол-ган Г. Белогорский олар чүвө чыда-галар. Делгелге кыл-дык болгачын ВЛКСМ ИК-тин көкжүлүңүге кандидат, комсомол Тыва обкомунг Бирги секретары Г. С. М. Иргит аж кысык.

Ук делгелге кирген жур-нисттеринг теманы ажал-дур. Тываның анык малчыларын дээрсе беддиң туударга ажалдыгынын, даштаан амандыгы, өрөлтөн аштыр дээр хой талаты амандылар

ды көрүгүсүн мадаантыг, Ынтыган В. Кудурушевтиң, Ю. Посарыковтуң, В. Номо-сонтуң туруктууларын Ан-До-ронтуң дүгү-дүгү тыктыкчы-лары, Хову-Абдының кобай-чылары, Кызылдан тууду-кчулары кол чырып элден.

Соорту маргыздаларын көрүскөн чурттар чаа хой Ынтыган В. Граушунуң «Чаака» деп чурму керек-чүрүкүн кызыл-агай хара-мизинде С. Чагыт бол-ган Г. Белогорский олар чүвө чыда-галар. Делгелге кыл-дык болгачын ВЛКСМ ИК-тин көкжүлүңүге кандидат, комсомол Тыва обкомунг Бирги секретары Г. С. М. Иргит аж кысык.

Ук делгелге кирген жур-нисттеринг теманы ажал-дур. Тываның анык малчыларын дээрсе беддиң туударга ажалдыгынын, даштаан амандыгы, өрөлтөн аштыр дээр хой талаты амандылар

дечени-биле көрүзүп шыдап, «Имандыг еңгү чурукка ык-тарын азыр берте» диниң көлдөрү чугаалайып турар.

А. Завейттиң «Чыдык ва-ды» деп чурму хой-утканын биле көрүштү. Шапкы хон-кич эрчиң ажал кысык ык-ла көрүскен. Ол өөртүш-биле аштар — өйкө утуштур туудуң олурар. Оон арында дүгүлүңү чылап, Ажы-галдың куус-чарыкы ол хү-дүңүрү херекчиси турар.

Левиич комсомолдуң ажалдыгыне турускаатпап бо делгелге чуркучтарың наас-палык болур. «Найрал» киноте-атрында ажиттыган ол делгелге келген кижилер бедди үчөөлдө бөрүнге чыгың чок.

А. Д. ИРГИТ.

А Д А З Ы Н Д Ө З Э Э Н

«СЭРЭ хамагылары урулар кижизидилгезин дугайында сагыш салыр, оларын шичиледе ажалдыг күш-ажы-га болоткар, социалистик интидага төлөтпө кижизидер кылдыр өстүрү хуулаагыңар. Бистиң чуртуктуң чыл бургунар хулуо алганы чаа Конститу-циямыңда бо сестерин помчааш, «Өрүдө «Торгалы» совокога ажалда, чуртган чоруп Сайпат-оол биле Дүкүдөй Ку-ларын өг-бүлөсүн болан ордун. Олар Торгалынын үндениң малчылары, эң Чоода хойкү бригадада хой алдарын турарлар. Хой чылдары ажалдан келген болур оларын арга-дурултайып байлаң, зоохемиянын, ветеринариянын бөдүүн билидериң шичилген алганнар. Чаа Конституциямың бир чыл оон таварыш-тыр бо малчылар төрүр 100 хойдан 102 хураганын, бир хойдан-на 24 кг дүктү

кыргып алганнар. Эрес-кеже малчин Куулар Сайпат-оолдуң хөрөн Күш-ажыл-да Кызыл Туу өрден калдык чорур. Хоочун малчылар кызыл-ажынынга база аил беттелини алганнар. Бо чылың олар 331 баш төрүүр хой надарып турар-лар, оларын денгилдей эки.

Төрүн чуртуңа, чоңуга төлөтпөк бараан болур кадырларын өстүрдү, кижизидилгезин адал-негер бисте хой. Кууларлар оларын сагына кирип чорутур. А урулары база-ла бичинашкы-не ин-тидак мурунуга хүлээлгезин билер кылдыр чачылган. Олар ада-неңге ши-дөөр шаа-биле дуураалар, оларын хүн-дээр, оларын хайгырап чорутуулар.

Өвүр район.

Төрүн чуртуңа, чоңуга төлөтпөк бараан болур кадырларын өстүрдү, кижизидилгезин адал-негер бисте хой. Кууларлар оларын сагына кирип чорутур. А урулары база-ла бичинашкы-не ин-тидак мурунуга хүлээлгезин билер кылдыр чачылган. Олар ада-неңге ши-дөөр шаа-биле дуураалар, оларын хүн-дээр, оларын хайгырап чорутуулар.

Н. ДАМДЫН.

СЕТКИЛГЕ ЭКИ БОЛГАЙ

Хоорай, суур аяктыгындагы чугула чыгарыгынын бирээл. Оон ары-шевер бай-далы чула оон туртталымы-рын эвес, а эскертпө келген кижилериниң бая сепкил-хоноңун хамарыгылап.

Ийиңселда кымылыкта чыл бүрү чаа тугулар неме-жиң, сайырын, чагылыш турарың-биле көрүп, чоргаар-дыр бис. Аңаа ийиңселда-да чуртгаларың уугу-дугу-хууун кырып келген. Меш Кызылга база-ла үн үлө чуртган, оон өөдө-сөбүра-лың караа-биле көрүп кел-диң. Иччала-даа сагыша ачым, паракка эпчек көстүр чүвөлөр бар боор-дур. Ынты-ган ол дугайында чамык бо-даларымы бжизидем. Чаа дорук мукарынын дугайың «Тувинская правда» солунга база бижип чүвө. Аңаа бүрүн

наттынар мен. Ында хорум-чалык даштарын көрүшкөн каап, ам-даа ол дээрер. Машы-на эртер чырып турар чы-галар. Доураак-хоочун кижизидилгезин ажал чыгарыңар. Промышленны кудумчу Министрлер Чоу-вүлөсүн автобазында эгелеш, чаа университет чедир асылташтын кыды дугайың-да ишда хай кыт бажыңар-дын чуртгаларынын дег-дөлүгөлдөңүн тоол көөр-дүгүлүңүр-даа, организа-циялар-даа тыкыбыс. Ол даш чуртгалыңар дыка хо-мудуп турар.

Оон ийиң мурунуңа эрги хөр ам мырнаны хоорай ор-туунда апарган болган эр-тем-дүшкө кижилер кокуу-су ажак. Ову ары-шевердин, ишчирдан долгандыр оур-

туп, сегедиң, аяк кырып ай-тырып хамарыгың чырып өрөңни көөр үзөн калган боор деп-бюлар мен.

Бир каракка чарыктын чыры бөлө ол хоорден мрак эвесе элаан каш га черин демир-дес кешкидин элеч, бекталдырын чыдыр-дыр. Ол демир кешкидериң хоорай кыдымын, арай мрак чыры бөлө таарымчалыг шы-лап. Ол демпирлерин чыккан черинде чыраш, чагай бажыңар-даа тулуп болгай.

Хоорайның богу Бүрүл-чия хоулуңда найы-ламаан чок тон турар. Чаа тугулар төлөмөң, хоорайны улам өзүп, сайылар тырыштып ол боткар ам хоорай чамыда аларган. Ол ботка чүч чок дээр. Ында демир уламыш-тарын дургу дүрү-биле аска-гылашкан. Ону демир-дес

чыры чыры дужаанга болза ажалдыг болу дег.

Анык ужурунда эске хоор-ай, суурларга база чед боор кыры мен. Кызыл-Махалым, Эртин суурлар болган Турай хоорай ары-шевер төдө-би-де чере эп деп-бюлар мен. Ары-силг, чагай-ыктыгыңа кудумчуларга кылаштарга, сагыш-сеткал беддиң сергек болгай. Бо черлерин чурт-талыңар боттарынын ажал-да, чурттан турар сууру, хоорайн дорп сагыш салды, хамата хүлээлгезин аск сепкилгизип куудун турар дээр додогарга-дыр.

Чадаана — республиканың бир улуг хоорайларың би-роон. Ында албай организа-ция, бугурады терлер-да, чуртталыңар-да арыб. Олар богуң Бора-Хей хову-

зулда, аэропорт үстүнде, Кы-зылге бар асфальтлык орукту дугаар төп турар. Ол артык-дүшкөн кижилерин, эскертпө келген аалчылар-дын-да каракал чыры эвөс көстөр болгай. Мындыг ин-дустер эске-даа черлерде бар. Ботку найы-ламаан чон төп-лей, тускайлаан, айтканы чыры төгериң чуртукчулары чугула деп-бюлар мен.

Хоорай, суурлар бугуңу тургал хевири-биле ары-сил-г, чагай-ыктыгыңа, мыда мынган херим, калааларын, шикетинктерин, тарып иши-терин үрөлдөп сыйкылап каалткан, бүдүп-бүдүп, иже-сөөксөгү болдурурга, аял-хө-сөөксөгү көстүр, кижизидил-гезин сактыгыңа-даа өөрүң-чүг болгай.

Г. САНЧАА.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРГИ ПРОГРАММА		
10.00—	«Учурчуг нота-лар»	
10.55—	«Аймак чок шичи-ла-кы». Телевизи-он айттырыгына ССР-ийи ИХМ ИАИ Эргелениң началь-ны, милицияның ге-нерал-лейтенанты В. В. Дуканов харым-лаар	
11.40—	«Кай канчап катпа-ны». Хой сериалы уран-чечен телефи-лими сериалы — «Турт-тугуни».	
12.45—	«Кино аян-чоруктар клубу». Дамчыла-гы Ю. А. Сеничкин чо-рулар.	
13.45—	16.00—	«Найралдык арына». Документалдык телефильм.
17.00—	«Литератураның ном-чулугу». А. Грин — «Кызыл перчатка».	
17.45—	«Эрте дугайында бесе-далар». Дамчыла-гы ССР-ийи Ю. А. Сеничкин министрствонун улу-гу консультанты М. Ка-закова чорудар.	
ИЙИГИ ПРОГРАММА		
МОСКВАДАН		
18.15—	«ССРЭ улаштурун илдары болгаш гимн-лар».	
18.45—	«Москва комсомолуну ажал-херектери».	
КЫЗЫЛДАН		
18.15—	«ССРЭ улаштурун илдары болгаш гимн-лар».	
18.45—	«Москва комсомолуну ажал-херектери».	
19.30—	20.55—	«Караңгаланган сонгалар». Уран-чечен телефилим. 2-ги болган 3-кү сериалар.
МОСКВАДАН		
19.30—	20.55—	«Караңгаланган сонгалар». Уран-чечен телефилим. 2-ги болган 3-кү сериалар.
КЫЗЫЛДАН		
19.30—	20.55—	«Караңгаланган сонгалар». Уран-чечен телефилим. 2-ги болган 3-кү сериалар.

Агаар

Бөгүн республикага нөгүн турар булуңтар, чамдык чер-лерге хай холумангы чаа чар Барын чүк ууламыш-чының хаттыг дүңгүн се-кувада 6—11 метр чедер, Агаарның температураны 5—10, чамдык районнарга 0—5 градус чыгылар. Кызылга аяк хүн болур. Хат коошак. Агаар дүвө 3—5 градус соор, хүдүс 7—9 гра-дус чыгылар.

ЧАРЛАЛДАР

«Тыва совхоз тугу» кытай-ажыкчынын автобазында ажал секретары-машыкчы, ас-тоскелер, денгелер аптык-чы, мотористер, ауылшыл-торшп, газавестроршчыны-к, кэрботоршкун болгаш агрегатчы дөрөк. Ажал-ды даарың күзүңгө дегерфорда хей ааар черге ажалдарлар, адалчылдар, чачының дай-рың шичтилерин турар. Ажал-ды Дирекция.

Эргим номчукчулар!

«ШЫН» солуну чагыдып алыңар! Чагыдылганың өртө: чылда 6 рубль.

АЖАЛДА НАССАЛАРЫНДА ОЙНАП АЛЫШКЫНЫҢ САЛЫШКЫНАР

ШУУШТУРУП ТАБЫЛДАЗЫ			
Савнар №М	Ордумак тугу хуу-бале ойнап алышкынын чөмчөдө	Савнар №М	Ордумак тугу хуу-бале ойнап алышкынын чөмчөдө
A 36	Чэриб беш	A557	Чэриб беш
A 64	Чэриб беш	A504	Чэриб беш
A 98	Чэриб беш	A622	Чүс
A131	Чэриб беш	A671	Чэриб беш
A176	Чэриб беш	A717	Чэриб беш
A239	Ийи күс	A754	Чэриб беш
A246	Чэриб беш	A762	Бешел
A255	Чэриб беш	A802	Чэриб беш
A351	Бешел	A856	Чэриб беш
A39			